

DODATEK 2^{gi}

DO NUMERU 44.

DZIENNIKA URZĘDOWEGO GUBERNII PODLASKIEJ.

Siedlce dnia 23 Października (4 Listopada) 1837 roku.

Nr. 52398. z Wydziału Wojska Sekcyi Policyi.

RZĄD GUBERNIALNY PODLASKI.

Gdy obecnie w kraju panuje zaraza na bydło, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych Duchownych i Oświecenia Publicznego znalazła potrzebę ostrzeżenia przez pisma publiczne kupujących, ażeby nabyte na Targach i Jarmarkach bydło, do swych stad nie pierwój wpuszczali, aż po wytrzymaniu go stosownie do §. 16. Instrukcyi Policyi Lekarskiej przez dni 12. na osobności i po zupełném przekonaniu się o nieistnieniu między témże zarazy i żeby zaś pewniejszy skutek z powyższego Ogłoszenia osiągnąć, Rząd Gubernialny w myśl reskryptu pomienionój Kommissyi Rządowej z dnia ²/₁₄ Października r. b. Nr. ²⁶¹¹⁶/₃₀₈₇₂ Instrukcyę Policyjną Lekarską w dniu 23 Grudnia 1828 roku przez byłą Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych i Policyi wydaną, poniżej domieszcza i zaleca wszystkim Urzędom Administracyjno Policyjnym, aby do takowej ściśle stosowali się i skutku pod własną odpowiedzialnością przestrzegali.

Siedlce dnia 14 (26) Października 1837 roku.

p. o. Gubernatora Cywilnego BOREYSZA. Sekretarz Jeneralny *Moszyński*.

I N S T R U K C Y A

Policyjno-Lekarska, dla Władz Wykonawczych, końcem zapobieżenia ile możności wprowadzeniu do Królestwa z Państw ościennych chorób zarazliwych na większe domowe zwierzęta, a mianowicie: powietrza bydła rogatego czyli zarazy bydłecój, ospicy albo ospy u owiec; tudzież: zarazy śledziony, płuc i parchów; niemniej zapobieżenia powstaniu i szerzeniu się takowych chorób wewnątrz kraju, czyli przytłumieniu zaraz.

Do powyższego zamiaru służą w każdej z wymienionych chorób w szczególności, następujące prawidła:

A. Co do zarazy bydłecój.

I. Prawidła Policyjno-Lekarskie, zapobiegające wprowadzeniu zarazy bydłecój.

cój z Państw ościennych do Królestwa, i służące razem do wczesnego odkrycia tejże, kiedy trzoda obca znajduje się już na polskiej ziemi.

§. 1.

Bydło zagraniczne tylko przez Komory, wskutek wzajemnego porozumienia się z Rządami Państw ościennych, do tegoż przechodu ustanowione, przepuszczaniem bydź ma.

§. 2.

Mieszkańcom na granicy Królestwa osiadłym, bydła z Państw sąsiedzkich do Królestwa wpuszczać pod ciężkimi karami zakazać należy.

§. 3.

Bydło zagraniczne przed wpuszczeniem go do Królestwa, ma ulegać rewizji i kwarantannie, w miejscu do tego zamiaru, przy każdej Komorze wchodowej obranem. Takowe miejsce rowem i płotem opasać, i w obszerne szopy, dla pomieszczenia w nich bydła pod czas tegich mrozów, wielkich upałów, lub w czasie szarym, jako też dostateczną ilością wody zaopatrzonem bydź ma.

§. 4.

Jeżeli Urząd Komory, przez którą bydło przechodzić ma do Królestwa, posiada urzędową wiadomość: że w kraju z którego przybywa zaraza panuje, i przeto zachodzi podejrzenie, iż i w przygnanej trzodzie choroba już ukrytą bydź może, natenczas przygnana trzoda przez dni dwanaście w kwarantannie zostawać ma; kiedy zaś wyżej rzeczony Urząd nie ma urzędowej lub z kąd inąd pewnej wiadomości, aby zaraza panowała w kraju z którego bydło przygnano, w ówczas trzoda po dwudniowej kwarantannie (w którym ciągu czasu do rewizji ustanowiony lub najbliższy Lekarz Obwodowy przy każdym podaniu karmu obecnym bydź i bydło uważać winien) — jeżeli za zdrowe uznane zostanie, w dalszą drogę puszczone bydź może; w obu atoli razach każda sztuka bydła na znak zdrowia, na pośladkach rozpalonem żelazem odcenowaną bydź powinna, inaczej bowiem sztuka bydła w skutek choroby w drodze upadła, przez zakupienie innej w kraju dla uzupełnienia liczby bydła w świadectwie zdrowia wymienionej, łatwo zastąpioną bydź może.

§. 5.

Handlujący i prowadzący bydło zagraniczne, pod odpowiedzialnością za wszelkie skutki z zaniedbania w tej mierze wyniknąć mogące, mają:

- a) Zwierzchności Policyjne tych miejsc w których się z trzodą zatrzymywać będą, wcześniej o tém zawiadomić, aby te mogły zarządzić przecięcie związku bydła miejscowego, z przechodzącą trzodą;
- b) Tak w czasie pochodu, jak na popasach i noclegach mają pilnie na bydło uważać, i skoro która sztuka w trzodzie przestanie żreć, winni oddać takową pod dozór miejscowego, Sołtysa i o tém Wójtowi Gminy donieść; je-

żeli zaś dostrzegą w trzodzie wyraźne oznaki zarazy bydłowej, takową trzodę natychmiast zatrzymać, i Wójtowi Gminy dla przedsięwzięcia dalszych zaradczych środków, o tém donieść obowiązani.

§. 6.

Skoro Wójt Gminy otrzyma wiadomość od Sołtysa, iż w sztuce bydła pozostawionej z zagranicznej przygnanej trzody, choroba wzmaga się, i tą jest wyraźnie zaraza bydłowa, winien takową sztukę bydła kazać wyprowadzić na miejsce oddalone, tamże dać dobić i wraz ze skórą, (którą aby ją nikt niemógł używać, kilkakrotnie ponacinać należy), głęboko zakopać, i o tém Kommissarza Obwodu natychmiast zawiadomić.

§. 7.

Kiedy zaraza w Państwie sąsiedzkim panuje, bydło zagraniczne od daty wyjścia z miejsca w którym na granicy pierwszą kwarantannę odbyło, w czasie przechodu przez Królestwo, raz co tydzień na stacyach przez Rząd wyznaczonych, przez 24 godzin w pochodzie wstrzymaném, przez Lekarza Obwodu, lub Chirurga Powiatu, powtórnie zrewidowaném bydź ma, a to dla zapewnienia się o stanie tegoż zdrowia.

§. 8.

Wójci Gmin, Burmistrze, Sołtysi i t. d. tych miejsc, w których trzoda bydła zagranicznego na popasie lub noclegu zatrzymaną bywa, mają dopilnować, aby z trzodą miejscową nie miała żadnego związku, nawet pośredniego przez ludzi około bydła chodzących, tudzież iżby trzody domowej przed oczyszczeniem miejsca na którym obca przebywała, na takowe miejsce nie puszczano.

§. 9.

Bydło zagraniczne tylko traktem, przez oddzielne urządzenie do tego przeznaczonym gnanę, i droga przez którą przechodziło, troskliwie oczyszczaną bydź ma, to jest: gnój na drodze upuszczony zebrany i na wozie kołmi, w miejsce odległe wywiezionym i zakopany bydź ma, a o dopełnieniu tego Ekonom i Sołtys w każdej wsi, przekonać się obowiązani.

§. 10.

Ludzie użyci do oczyszczenia drogi po przejściu bydła zagranicznego, niechaj na sobie mianą odzież przez 24 godzin wywietrzą, i dni kilka niezbliżają się do bydła miejscowego.

§. 11.

Wółów obcych do zaprzęgu używanych, karczmarze pod surową odpowiedzialnością, niemają mieć w miejscach, gdzie swoje bydło utrzymują.

§. 12.

W okolicach położonych przy trakcie, przez który bydło zagraniczne często przechodzi, należy przestrzegać, iżby:

- a) Kiedy pastwiska są blisko placu targowego, bydła domowego przez ciąg odbywającego się targu, z obór wcale niewypuszczano.
- b) Iżby miejsce na targowisko ile możliwości, zewnątrz miasteczek i wsiów znajdowało się.
- c) Z bydłem na targu zakupioném, i ztamtąd powracającym niesprzedaném, z powodu, iż mogło się stykać z bydłem obcém, postąpić jak w §. 16 powiedziano.

§. 13.

Tak do bydła w stanowiskach utrzymywanego, jak i na pastwiska wychodzącego, nieprzypuszczać obcych ludzi, ani bydła.

§. 14.

Skoro która sztuka bydła na pastwisku zachoruje, pastuch zaraz po zegnaniu bydła z paszy, winien o tém zawiadomić Właściciela i Wójta Gminy, i takowej sztuki już następnie na wspólne pastwisko niewyganiać, ale raczej wprowadzić taką do miejsca oddalonego, oddać pod dozór Sołtysa, i po przekonaniu się iż ma miejsce zaraza bydłęca, należy z nią postąpić stosownie do §. 6.

§. 15.

W każdej wsi, a przynajmniej gminie, w miejscu od mieszkań i dróg głównych jako też pastwisk odległym ma się znajdować obora lub szopa, mogąca pomieścić przynajmniej cztery ze stu sztuk całej liczby bydła w gminie utrzymywanej, zaopatrzona sprzętami do pojenia i karmienia bydła, a otoczona rowem i płotem.

§. 16.

Kiedy stan zdrowia bydła w kraju lub okolicach, z których przychodzi, podpada jakiej wątpliwości, każda sztuka bydła, czy to na rzeź, opas, do przęga i t. p. przeznaczona, w wyżej pomienionej oborze umieszczoną, do dni dwunastu pozostawioną, i przez oddzielnego posługacza, niemającego żadnego związku z inném bydłem, dozorowaną być ma.

§. 17.

Zwierzchność miejscowa Policyjna czuwać winna nad rzezią bydła i zarządzić, iżby takowe bito tylko w obecności Oficjalisty Policyjnego, ile możliwości z rzeczą obeznanego, i aby tenże za dostrzeżeniem znaków choroby wzbudzającej obawę, doniósł o tém niezwłocznie Urzędnikowi Administracyi miejscowej, celem przedsięwzięcia dalszych zaradczych środków.

II. Prawidła Policyjno-Lekarskie zapobiegające szerzeniu się zarazy bydłeczej, kiedy takowa w Królestwie okaże się.

Przepisy Ogólne; które bez względu na liczbę chorego bydła i miejsca od zarazy dotknięte, zachować należy.

§. 18.

Skoro gdziekolwiek bądź okaże się zaraza bydłęca Wójt Gminy winien donieść o tém natychmiast Kommissarzowi właściwego Obwodu, ten zaś zesłać

na miejsce niezwłocznie Lekarza swęgo Obwodu, który po zapewnieniu się, iż chorobą panującą jest rzeczywiście zaraza bydłęca, wskaże potrzebę przypomnienia Właścicielom trzód, opisu téj choroby przez Radę Ogólną Lekarską sporządzonego, i Władzom wykonawczym przy rozporządzeniu Kommissyi Rządowej z dnia 31 Grudnia 1827. Nr. 5291 zakommunikowanego.

§. 19.

Kommissarz Obwodowy zaś zwróci uwagę właścicieli trzód przez Okólnik, na konieczność użycia środków przedsięwzięć się mających, wymieniając złe skutki mogące wyniknąć z zaniedbania lub umyślnego tajenia choroby, i przypominając kary Kódexem karnym oznaczone, za wykroczenia w tym przedmiocie.

§. 20.

Miejsce gdzie się zaraza wkrađa, nawet pojedyncze stanowisko, w którym bydło chore było, jest, lub upadło; żadnej komunikacyi mieć niepowinno z miejscami wolnymi od zarazy, i dla tego trzeba zakazać wywóz i sprzedaż mleka; mięsa, skór i surowego łożu z miejsca zarażonego, również należy wzbronić dzierżawcom, przeprowadzania w tym czasie inwentarza bydłanego, i zwrócić szczególniejszą uwagę na rzeźników, tudzież trudniących się pokątnie leczeniem bydła, garbarzy, oprawców, handlujących bydłem i t p

§. 21.

W okręgu miejsca, w którym zaraza panuje, na odległość jednej mili zakazać targi na bydło.

§. 22.

Jeżeli trakt handlowy leży pośród gminy w której zaraza panuje, tedy przez ciąg trwania choroby przeznaczyć inną drogę do przechodu bydła zagranicznego.—

§. 23.

Niewypędzać trzody na wspólne pastwiska, a wołów nieużywać do pracy.

§. 24.

Bramy i drzwi obory dobrze zamykać, aby psy, koty, kury i t. p. tamże dostać się niemogły.

§. 25.

Wszelkie psy w domu na uwiązaniu trzymać, zaś wolno po ulicach i drogach biegających, zabijać należy.

§. 26.

Rzeźnikom wzbronić rzeź bydła chorego lub podejrzanego, i w razie znalezienia u nich takowego, zakępać je wraz ze skórą, odchodem i wyrzutem.

§. 27.

Przy drogach prowadzących do miejsc gdzie zaraza panuje, umieścić na słupie tablicę z napisem: „W téj wsi panuje zaraza bydłęca.”

§. 28.

Dla zapewnienia się o postępie choroby, Wójt Gminy lub tegoż Zastępcę, mając w ręku wykaz w §. 35. wzmiankowany, winien co dzień, a przynajmniej co dwa dni zrewidować wszelkie bydło w gminie, niewchodząc jednak do stanowisk, ale raczej stanąwszy zewnątrz tychże, tak, iżby każdą sztukę bydła dobrze obejrzeć mógł, którym końcem oraz każdej sztuce bydła każe dać przegryść nieco siana, i jedną po drugiej w podwórze wypędzać, a jeżeli przy tej czynności która sztuka bydła okaże się bydź podejrzaną, poleci uwiązanie jej osobno dla zapewnienia się o téjże stanie zdrowia w czasie następnej rewizyi.

§. 29.

Kiedy z powodu nieprzewidzianych przeszkód, codzienna lub dwudniowa rewizya bydła, w ciągu trwającej choroby dopełniona bydź niemoże, niechaj takową Urząd miejscowy Administracyjny, w sposób §. poprzedzającym wzmiankowany, przynajmniej po ukończonej chorobie dopełni i rubryki tego wykazu wypełni, a tym oraz sposobem wykaże się, co się stało z każdą sztuką bydła brakującego, i czy ze strony właściciela trzody niezaszły jakowe nadużycia, wymagające dla zapobieżenia im nadal i przykładu surowego ukarania.

Przepisy szczególne do liczby bydła zarazą obarczonego zastosowane.

1. Jeżeli zaraza ogranicza się tylko, na jedną lub kilka sztuk bydła.

§. 30.

Wójt gminy nieczekając na przybycie Lekarza Obwodu zarządzi przecięcie komunikacyi ze stanowiskiem, w którym zaraza wszczęła się, i tym końcem umieści przed temże na straży człowieka, któryby z tego miejsca nic niewypuszczał, ani też nikogo, a nawet innych zwierząt tamże niewpuszczał.

§. 31.

Kiedy w oborze lub inném stanowisku, mającém dopiero jedną chorą sztukę bydła, stoi obok téjże cztery lub pięć sztuk bydła, tak iż cała gromada składa się najwyżej z sześciu sztuk bydła, najbezpieczniej jest całą tę trzodkę wyprowadzić, zabić i zakopać.

§. 32.

Kiedy zaś w oborze mającej tylko jedną chorą sztukę bydła, stoi kilkanaście sztuk pozornie zdrowego, natenczas przeprowadzić ostatnie do innej odległej szopy lub stajni, albo latem na miejsce ogrodzone, i poruczyć stosownemu dozorowi; zaś oborę z chorą sztuką bydła właściciel zamknąć, i klucz od téjże aż do przybycia Lekarza Obwodu, przy sobie zachować ma.

§. 33.

Jednakże w wysokim stopniu chorą sztukę bydła, wyprowadzić na plac odległy, tamże dobić, następnie otworzyć, a po dopełnioném obejrzeniu, jak wskazano zakopać należy.

§. 34.

Kiedy chora sztuka bydła w oborze upadnie, wywieźć ją końmi na wozie na miejsce odległe, i pod dozorem stróża zostawić aż do przybycia Lekarza Obwodu, który padło, ze zwykłą przezornością, dla dopełnienia oglądziń, tworzyć każe; kiedy zaś Lekarz Obwodu tegoż samego dnia przybyć niemoże, Wójt gminy winien jest kazać otworzyć upadłą sztukę bydła w obecności rzeźnika miejscowego, lub innego z rzeczą obeznanego człowieka.

§. 35.

Wójt gminy winien Lekarzowi na rewizyą przybyłemu, doręczyć wykaz bydła rogatego znajdującego się w Gminie, który ma obejmować w stosownych rubrykach:

1. Numer domu,	} Bydłęcia
2. Nazwisko Właściciela,	
3. Rodzaj	
4. Wiek	
5. Sposób użycia	
6. Dzień zachorowania	
7. Dzień wyzdrowienia	
8. Upadku	
9. Sposób obejścia się z upadłym:	

§. 36.

Lekarz Obwodu przybywszy w miejsce wybuchłej zarazy, winien wysledzić gdzie choroba najpierw się wszczęła, i jakim sposobem tamże wprowadzoną została, a tém końcem spisać wywód słowny.

§. 37.

Kiedy w oborze lub w inném stanowisku, mającém dopiero jedną chorą sztukę bydła, znajduje się kilkadziesiąt sztuk bydła jeszcze zdrowego, w ówczas należy:

- Chorą sztukę bydła, wraz z temi sztukami, które najbliżej obok niej stały przeprowadzić na miejsce odległe, tamże zabić i wraz ze skórą zakopać.
- Resztę na pozór zdrowego bydła, z tegoż stanowiska przeprowadzić również w inne miejsce; tamże każdą sztukę w szczególności jedną od drugiej w oddaleniu kilku kroków pojedynczo uwiązać, i przez dni dwanaście na obserwacyi zostawić; oborę zaś w której toż bydło stało zamknąć na klucz, aż do czasu mającego się skutecznioć oczyszczenia.
- Jeżeli między bydłem tak odosobnioném, po upłynieniu dni dwunastu choroba się nieokaże, wówczas uważać je należy, za wolne od zarazy.
- Do dżozoru odosobnionego bydła, przeznaczyć człowieka niemającego żadnego związku z bydłem chorém, który przez dni dwanaście w miejscu swego przeznaczenia pozostać i w tym ciągu wszelkiego towarzystwa z innymi ludźmi wystrzegać się winien.

- e) Żywność i inne rzeczy dla tegoż człowieka potrzebne, jako też karm dla bydła, należy składać w miejscu odległym o kilkanaście kroków od pobytu bydła, i z tąd usługujący podejrzanemu bydłu, takowe przedmioty zabierać ma.

§. 38.

- Kiedy w wielkiej trzodzie zaraza już u kilku sztuk bydła wybuchła, należy:
- a) Z bydłem chorém i sztukami po obu stronach tegoż w stanowiskach najbliżej stojącemi postąpić jak w §§. 33 34 37 lit. a. powiedziano.
 - b) Resztę trzody zaś podzielić na gromadki, złożone z pięciu do dziesięciu sztuk bydła.
 - c) Każdą z tych gromadek umieścić osobno wraz z posługaczem w sposób w §. 37. lit: b i d. podany.
 - d) Każda tak odosobniona gromadka bydła przez dni dwanaście pod ścisłą obserwacją zostawać ma, po upłynieniu którego przeciągu czasu, jeżeli się choroba nieokaże, uważa się trzodę za zdrową.
 - e) Skoro w którejkolwiek z tych gromadek okażą się znaki zarazy bydłocęj, całą gromadkę zniszczyć należy, lub jeżeli właściciel na to zezwolić niechce, przeprowadzić chorą sztukę bydła, w miejsce odległe, tamże zabić, głęboko zakopać; od tego zaś dnia gromadkę w której chorą sztukę bydła dostrzeżono znowu przez dni dwanaście obserwować, postępując tymże sposobem z każdą sztuką bydła, która w tej gromadce następnie zachoruje.
2. Kiedy zaraza wybuchła już u wielu sztuk bydła, i w wielu miejscach, w ówczas należy:

§. 39.

Przerwać związek nie tylko pojedynczych miejsc zarażonych jednych z drugimi, ale nawet całych zarażonych okolic ze zdrowemi.

§. 40.

Za obręb zabudowań w których zaraza panuje, tychże mieszkańcy wychodzić niepowinni, i należycie rozstawiona straż ma tego dopilnować i razem odbierać to wszystko, co jest potrzebném do wyżywienia zamkniętych ludzi i bydła.

§. 41.

Z obory w której się już zaraza wszczęła, przeprowadzić bydła zdrowe i postąpić z niemi wedle §. 37. lit: b. d. c. chore zaś zostawić w oberze, lub co lepiej przeprowadzić do lazaretu.

§. 42.

Urządzić lazaret, do czego oborę lub stodołę, albo szopę o pedał od wsi położoną i w oddaleniu kilkudziesiąt kroków rowem i płotem opasaną użyć można.

§. 43.

Dozór w lazarecie poruczyć Weterynarzowi, lub innemu zdatnemu przez Lekarza Obwodu obranemu i stosowną instrukcją opatrzonemu człowiekowi.

§. 44

§. 44.

Do posługi w lazarecie użyci bydź mają parobcy przyprowadzający chore bydło; zbyteczni jednak bez wejścia do lazaretu po dopełnioném oczyszczeniu ciała i ubioru, w sposobie wskazanym w §. 57. do swych mieszkań powrócić mogą.

§. 45.

Przy lazarecie powinno się znajdować miejsce do zakopywania bydła upadłych, tudzież duże beczki napełnione wodą wapienną lub mocnym ługiem z popiołu, w których skóry z upadłych zwierząt zdjęte, przez 48 godzin moczone, do wyprawy oddane bydź mogą.

§. 46.

Na okolo lazaretu mają stać strażę dla przyjęcia tego wszystkiego, co do użytku wewnętrznego dostarczają, jako to: pokarmu dla ludzi i bydła, tudzież lekarstw i t. p.

III. Prawidła Policyjno-Lekarskie po już zupełnie ustalej zarazie bydłocęj.

§. 47.

Zarazę dopiero wtenczas za ukończoną uważać należy, kiedy po upłynieniu dni dwudziestu od upadnięcia lub wyzdrowienia ostatniej chorąg sztuki bydła choroba już u żadnej sztuki bydła nieokazała się i w tym razie.

§. 48.

UrządNIK Administracyi miejscowej, to jest Wójt gminy, Burmistrz i t. p. winien zarządzić oczyszczenie obór, zwierząt i ludzi, tudzież donieść o tém Kommissarzowi swego Obwodu, który znosi przecięcie komunikacyi i o tém mieszkańców Obwodu przez okólnik zawiadamia.

§. 49.

Gnój w stanowisku po chorych i upadłych sztukach bydła pozostały, wozem w skrzyni koni wywieść należy, strzegąc się rozprószenia: na miejscu do złożenia go przeznaczoném roztrząść i po czternastu dniach zaorać, a przed dopełnieniem tego bydła na tokowe miejsce niepuszczać.

§. 50.

Karm który się znajdował nad powałą stanowiska chorych bydła, należy spalić, można go jednak po przeniesieniu i wywietrzeniu kilkudniowém na miejscu otwartém i od przystępu zwierząt zabezpieczoném użyć dla bydła niepodległego na ten raz panującej chorobie, tudzież przechorzałego lub dla koni i owiec. —

§. 51.

Postronki, stomę w oborze leżącą, gałgany, do użycia niezdatną odzież posługaczów, żłoby, drabiny, podłogę dyłową, kubły i t. p. spalić należy.

§. 52.

Sprzęty kruszczowe, jako to: łańcuchy i inne wypalić w ogniu.

§. 53.

Ściany murowane po odkrobaniu, a drewniane po zmyciu wrzącym ługiem i osuszeniu, potrzeba dobrze wybielić.

§. 54.

Posadzkę ceglana należy wyrzucić, kamienna zaś po wyjęciu i trzechkrotném zmyciu wrzącym ługiem, powtornie ułożoną bydź może, w każdym atoli razie ziemię w stanowisku, czy takowa posadzką lub podłogą wyłożona była, o tyle wybrać należy, o ile w nią mocz wsiaknąć mógł, to jest na parę stóp, i tak jak gnój wywieść i zakopać w dole stosownej głębokości, a stanowisko w miarę zebranej ziemi, stosowną ilością świeżej lub piaskiem wysypać.

§. 55.

Wóz i skrzynie do wywozu gnoju i ziemi ze stanowisk użyte po wyparzeniu wrzącym ługiem, przez dni kilka na otwartém miejscu dla wywietrzenia zostawić, a konie do tego zamiaru użyte spławić, zaś pod czas zimy wiechciem i ciepłą wodą kilkakrotnie zmyć należy.

§. 56.

Przez trzy lub cztery dni, po trzy, cztery razy każdego dnia wykadzać oborę wyziewem z kwasów mineralnych, i tym końcem na mieszaninę złożoną z trzech części soli kuchennej, a jednej braunsztynu dobrze sproszkowanych, nalewa się z wolna jedną część kwasu siarczanego macnego, otwory w oborze zatykają i takowa zamyka się, a po uskuteczniionych nakadzaniach, dla wywietrzenia przez dni czternaście otworem zostawia się; poczem bydło zdrowe do tak oczyszczonej obory wprowadzonym bydź może.

§. 57.

Ludzie którzy u chorych sztuk przebywali, takowe dobijali, upadłe wywozili, po wykąpaniu się w wodzie mydlanej, odzież i obuwie odmienić mają, zaś poprzednio mianą podartą odzież i obuwie spalić, a jeszcze dobre suknie po dwudniowém wymoczeniu ich w ługu, następném wypraniu i dziesięciodniowém wywietrzeniu użytymi bydź mogą.

§. 58.

Wszelkie domowe zwierzęta i nawet bydło które przechorowało, po uśmierzonej chorobie należy myć kilkakrotnie wiechciem w ługu zmazanym, a szczególniej kopyta i racice.

B. *Sposób postępowania w ospie owczej dla zapobieżenia wprowadzeniu i powstaniu zarazy, jakoteż prędkiego wytopienia téjże jeśli gdziekolwiek już się wszczęła.*

§. 59.

We wstępie wchodu trzód zagranicznych do Królestwa, trzeba się zastosować do przepisów §§. 1. i 3. objętych.

§. 60.

Podejrzana trzoda owiec na Komorze pogranicznej przez dni dwa w kwartannie stać ma, i gdy wśród tejże pod czas rewizyi choćby tylko u kilku sztuk ospa dostrzeżoną zostanie, cała trzoda natychmiast za granicę zwróconą być ma.—

Skoro gdziekolwiek w kraju okaże się ośpica:

§. 61.

Wójt gminy winien natychmiast donieść o tém Kommissarzowi Obwodowemu a ten zawiadomić mieszkańców szczególniejszą sąsiedzkich gmin, aby ci wszelkie środki zaradcze przedsięwziąć mogli.

§. 62.

Przy drodze prowadzącej do wsi w której ospa wybuchła, zawiesić na słupie tablicę z napisem: „W tej wsi panuje ospa owcza.“

§. 63.

Jeżeli droga do przechodu trzód zagranicznych przeznaczona leży wśród wsi w której zaraza panuje, Wójt gminy przez ciąg trwania choroby, winien wskazać do tego zamiaru inną drogę.

§. 64.

Rzeźnikom, handlarzom, obcym parobkom i t. p. wzbronion wstęp do owczarni i niedozwolic dotykania się owiec zdrowych.

§. 65.

Owce obce lub świeżo przykupione, przed połączeniem z owcami domowemi, przez trzy tygodnie ściśle odosobnione utrzymywać należy.

§. 66.

Nawet jeszcze zdrowe owce mają codziennie rewidować ludzie niemający żadnego związku z chorymi i tym koncem należy drzwi w owczarni o tyle otworzyć, aby owce tylko pojedynczo jedna za drugą wychodziły, a to dla dokładniejszego obejrzenia każdej z nich w szczególności.

§. 67.

Pod czas rewizyi znalezione chore owce, zostawić w owczarni w której pierwój stały, zdrowe zaś wypędzić natychmiast, i umieścić w owczarni lub szopie oddalonej najmniej na czterysta kroków od owczarni z której przeprowadzonymi zostały; w lecie zaś i przy pogodzie na wólném powietrzu w zagrodzie, tak jednak, aby od wpływu upału zabezpieczone były.

§. 68.

Kiedy choroba zajmuje dopiero kilka sztuk owiec, najlepiej takowe zabić.

§. 69.

Ludzie do dozoru chorych owiec przeznaczeni wszelkiego związku z innemi ludźmi unikać mają, i ktokolwiek był w zetknięciu z chorymi owcami ma

się wystrzegać zbliżenia się do trzody zdrowej, i stykania się z ludźmi około téjże chodzącemi a przynajmniej niepierwej aż po umyciu się i odmianie odzieży.

§. 70.

We względzie przechodu owiec i zapobieżenia związku pomiędzy domowemi zwierzętami, należy się zastosować do §§. 8. 24 i 25.

§. 71.

Przedaż owiec, wełny, skór sarowych, mleka, sera owczego, a nad. wszystko mięsa pochodzących z gmin zarażonych, należy zakazać.

§. 72.

Każdą owcę zdechłą, wraz ze skórą i wełną zakopać w miejscu odległym, w dole przynajmniej 3. stopy głębokim.

§. 73.

Dla zmniejszenia klęski z ospy owczej wynikającej, należy takową szczepić sposobem przez Radę Ogólną Lekarską pod dniem 26 Maja 1827 wskazanym, a Kommissyom Wojewódzkim przy reskrypcie Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji pod dniem 12 Listopada 1827 roku zakomunikowanym, jako też podanym w obwieszczeniu przez Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych i Policji w Numerach 258. i 259. Gazet krajowych z Września 1828. roku zamieszczoném.

§. 74.

Trzoda przechorowana jako jeszcze do sześciu tygodni podejrzana, przez ten ciąg czasu z trzodami zdrowemi niema mieć żadnego związku.

§. 75.

Po ukończonej zarazie gnój i karm znajdujący się nad powalą owczarni należy spalić, i z resztą starać się o ścisłe wykonanie tego co w §§. 47. 48. 49. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. wskazaném jest.

C. Sposób postępowania w zarazie śledziony.

§. 76.

Skoro gdziekolwiek sztuka bydła rogatego nagle npadnie, Wójt gminy winien donieść o tém Kommissarzowi Obwodowemu a ten zesać niezwłocznie na miejsce zaszłego wypadku Lekarza Obwodu, który utworzywszy bydłę i przekonawszy się o naturze choroby ma udzielić stosowną instrukcyą i wezwać Wójta gminy o wygotowanie wykazu bydła w gminie znajdującego się, w sposobie §. 35. podanym.

§. 77.

Jeżeli ziawioną chorobą jest zapalenie śledziony epizootyczne, związek między bydłem zdrowém a chorém przerwać należy, przez umieszczenie zwierząt chorych pod szopą, lub w miejscu cieniستم w ogrodzie, albo zostawienie ich w stanowisku, a przeprowadzenie zdrowych gdzieśadziej.

§. 78.

Przez ciąg trwania zarazy w miejscu gdzie panuje, zakazać przeprowadzania bydła z takowego miejsca, tudzież przedaży większych domowych zwierząt; szczególniej rogacizny, niemniej mięsa ze zwierząt w tej chorobie upadłych lub dobitych, nareście mleka, sera, łożu i t. p.

§. 79.

Przy rzezi bydła mają bydź obecni dozorca, szczególną przysięgą zobowiązani do ścisłego wykonania w tym względzie włożonego na nich obowiązku, którzy skoro po otworzeniu zabitego zwierzęcia zoczą znaki zarazy, dopilnować mają, aby takowe zwierze wraz ze skórą i wszelkimi odchodami, w miejscu odległym i pustym głęboko zakopanem zostało.

§. 80.

Lekarz lub Weterynarz trudniący się kuraczą chorych zwierząt i ludzie tymże usługujący, troskliwie unikać mają zbroczenia się wyplywami ze zwierząt chorych i upadłych, a mianowicie krwią, śliną, moczem i t. p. i tym końcem przy udzielaniu pomocy chorym, mają mieć na twarzy maskę z ceraty, a ręce oliwą lub inną jaką tłustością nasmarowane.

§. 81.

Tę samą ostrożność winni zachować otwierający upadłe zwierze, z uwagą, iżby do tej czynności dopiero po zupełnem ostygnięciu ciała przystępowali; przyczem robiący sekcję, ma stać ze strony przeciwnej ciągu powietrza, aby szkodliwe wyziewy z bydła, z témże uniesione były.

§. 82.

Jakkolwiek skóry ze zwierząt w tej chorobie upadłych, po ich należytem wyczerpieniu w ługu mogłyby użyte być, ze względu jednak iż w razie choroby z karbunkułami połączonej takowe powszechnie niszczą, i że zdzieranie skór w każdym przypadku dla ludzi trudniących się tymże jest bardzo niebezpiecznym, zrzadza częstokroć śmiertelną chorobę, to jest czarną krostę; najbezpieczniej jest aby bydło wraz ze skórą po téjże kilkakrotnem nasiekaniu w miejscu oddalonym głęboko zakopywano.

§. 83.

Psy; koty, świnię i drób utrzymywać w oddaleniu od stanowisk gdzie się znajdują chore zwierzęta i od odchodów z tychże.

§. 84.

Sprzętów przeznaczonych dla chorych zwierząt, dla zdrowych używać nienależy.

§. 85.

Ludzie chodzący około bydła chorego i takowe często dotykający, mają unikać zetknięcia się z bydlęciem zdrowym.

§. 86.

Wszelkie odchody i wyrzuty po chorych i upadłych zwierzętach, upuszczoną krew, pozostały gnój, mocza, i t. p. troskliwie zbierać, wywieść i zakopać należy w miejscu do grzebania upadłych zwierząt przeznaczoném.

§. 87.

Po ukończonej zarazie Lekarz Obwodowy mając w ręku wykaz §. 35. wymieniony, powinien zrewidować wszystkie bydło pozostałe.

§. 88.

We względzie oczyszczenia stanowisk po ukończonej chorobie, należy zachować przepisy obięte §§. 51. 52. 53. 54. 56. i 57.

W zapaleniu śledziona podane Lekarsko-Policyjne przepisy, służą również w raku języka u bydła rogatego zdarzającym się, jako też w złośliwym zapaleniu gardła u świń, gdyż te stanowią tylko formę jednej i tej samej głównej choroby, jaką jest zaraza śledziona.

E. Sposób postępowania w razie okazania się zarazy płuc u bydła rogatego.

§. 89.

W zarazie płuc należy zachować przepisy obięte §§. 76. 77. 78. 84. 85. i 86. niniejszej instrukcyi.

§. 90.

Kiedy choroba ma miejsce w porze roku w której bydło na pastwisko wychodzi, wtedy należy przeznaczyć dla bydła chorego oddzielne pastwisko, odległe o pięćset kroków od pastwiska na którym bydło zdrowe przebywa, prócz tego pastwisko dla chorego bydła należy oznaczyć przez wystawienie tak nazwanych wich i bydło chore gnać na takowe oddzielnie, wyłącznie dla niego przeznaczoną drogą.

§. 91.

Skóry z bydłęcia upadłego zdjęte mogą być używane, przy zachowaniu §. 45 wskazanej ostrożności.

§. 92.

Gnój końmi na pole wywieść i natychmiast zaorać należy.

§. 93.

Co się dotyczy reszty oczyszczenia stanowisk po ukończonej zarazie trzymać się należy przepisów w §§. 51. 52. 53. 54. 56 i 57 wskazanych.

E. Sposób postępowania w zatarciu owiec czyli parchu.

Lubo choroba ta zdarza się także u koni i bydła rogatego, ze względu jednak iż najczęściej obarcza owce, i u nich bywa najzaraźliwszą, nareszcie że prawidła przezorności co do owiec zachować się mające, służą również dla innego rodzaju zwierząt, podają się tu przepisy Policyjno-Lekarskie szczególnie dla trzód owczych wyrachowane.

§. 94.

Kiedy pod czas rewizyi trzody owiec zagranicznój na Komorze wchodowėj odbywającėj się, okaże się wśród tejże parcy, tedy wstęp całej trzody do Królestwa wzbronionym bydź ma.

§. 95.

Jeżeli zaś w takowėj trzodzie okaże się parca dopiero po przejściu tejże do Królestwa, Wójt Gminy w którój choroba dostrzeżoną została, winien trzodę zatrzymać i donieść o tém Kommissarzowi Obwodowemu, który ma zarządzić aby trzoda nie szła przez wsie i drogi gdzie znajdują się lub któremi pędzą na pastwiska owce zdrowe i razem zawiadomić o tém Kommissarza ościennego przez którego Obwód trzoda dalej przechodzić ma.

§. 96.

Kiedy która z trzody owiec w czasie pochodu na drodze upadnie, w miejscu nastąpnego upadku po kilkokrotném krzyżowém nacięciu skóry, iżby nie zdała się do żadnego użytku, pod dozorem miejscowėj Policji na stóp cztery gęboko zakopaną bydź ma.

§. 97.

Prowadzący trzodę owiec sparszywiałą, pod własną odpowiedzialnością dopilnować obowiązany, aby pastuchy weńc która z owiec tej chorobie uległych łatwo wyłazi i opada, zbierali i palili.

§. 98.

We wsiach w bliskości których trzoda zarażona gnaną zostanie, wszelkie psy przez dni kilka na uwiązaniu utrzymywać należy.

§. 99.

Dla owiec sparszywiałych w tych miejscach noclegi obierać należy, w których owce zdrowe zwyczajnie nie przebywają i następnie na takowe miejsca owiec zdrowych przez miesiąc trzy nie zapędzać.

§. 100.

Miejsca na których trzoda zarażona zostawała lub przez które przechodziła, oczyszczone bydź mają, zaś paszę w tych miejscach pozostałą spalić należy.

§. 101.

Przez drogę którą trzoda zarażona tylko przechodziła, owce zdrowe po tejże należytem oczyszczeniu i upłynieniu trzech dni, przepędzać można.

§. 102.

Skoro choroba parcy w trzodzie dostrzeżoną zostanie, Wójt gminy winien donieść o tém natychmiast Kommissarzowi Obwodowemu, a ten zesłać na miejsce niezwłocznie Lekarza swego Obwodu, który zapewniwszy się o istocie rzeczy wskaże środki podane w instrukcyi Kommissji Rządowėj Spraw Wewnętrznych i Policji z dnia 18. Kwietnia 1826 Nr. 1125. przy reskrypcie tejże samej daty i Nru Kommissyom Wojewódzkim zakomunikowanėj.

§. 103.

Przy drodze prowadzącej do wsi w której parch owczy okazał się, umieścić na słupie tablice z napisem: „W tej wsi panuje chroba parchu między owcami.“

§. 104.

Owce zdrowe należy ściśle odłączyć od chorych i tym końcem zostawić chore w owczarni; zdrowe zaś umieścić gdzieindziej pod szopą, lub w czasie pogody w zagrodach.

§. 105.

Z miejsc w których choroba parchu panuje, zakazać sprzedaż i przeprowadzanie owiec, tudzież sprzedaż mięsa z owiec parszywych.

§. 106.

Do owczarni mieszczących owce parszywe niewpuszczać ludzi obcych będących w związku z owcami zdrowymi, szczególniejsz rzeźników i obcych owcarzy.

§. 107.

Sprzętów które używają się dla chorych, nieużywać dla zdrowych owiec.

§. 108.

Przez czas trwania zarazy parchu w jakim miejscu, przybywające zdrowe trzody, obok chorego miejsca przechodzić mają drogą którą Wójt gminy do tego przeznaczy.

§. 109.

W porach roku w których owce wyganiają się na pastwiska, przeznaczyć dla owiec zarażonych oddzielnie położone pastewniki, a kiedy tych niema, należy owce chore na wspólnych pastwiskach ogrodzić, aby nie miały żadnego związku z owcami zdrowymi.

§. 110.

Wełna z owiec parszywych tylko po 24ro godzinném wymoczeniu w wodzie i zupełném oczyszczeniu, przedawaną być może.

§. 111.

Gnój po chorych i upadłych pozostały, należy spalić.

§. 112.

Po już zupełnie ukończonej zarazy, w przedmiocie oczyszczenia owczarni należy postąpić według przepisów §§. 51. 52. 53. 54. 56 i 57. wskazanych.

w Warszawie dnia 23 Grudnia 1828 roku.

Minister Prezydujący w Zastępstwie Rada Stanu Dyrektor Jeneralny
Policji i Pocht (podpisano) *A. Sumiński.*

Sekretarz Jeneralny (podpisano) *Aug. Kariski.*